

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Meie 12.11.2025 nr 1.2-3/2834-1

Ettepanekud avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seadusele

Lugupeetud justiits-ja digiminister

Esitame muudatusettepanekud avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seadusele, millega reguleeritakse andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu.

Palume täiendada eelnõu uute §-dega 3–10 (muutes järgneva paragrahvi numeratsiooni) ja sõnastada need järgmiselt:

„§ 3. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muutmine

Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadust täiendatakse §-ga 21¹ järgmises sõnastuses:

„§ 21¹. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 20 nimetatud registri volitatud töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Volitatud töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Volitatud töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 4. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmine

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadust täiendatakse §-ga 11⁴ järgmises sõnastuses:

„§ 11⁴. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 11¹ nimetatud andmekogu vastutav töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Vastutav töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Vastutav töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 5. Rahvatervishoiu seaduse muutmine

Rahvatervishoiu seadust täiendatakse §-ga 30¹ järgmises sõnastuses:

„§ 30¹. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-des 24–28 nimetatud andmekogu või infosüsteemi vastutav töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Vastutav töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Vastutav töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 6. Ravimiseaduse muutmine

Ravimiseadust täiendatakse §-ga 81¹ järgmises sõnastuses:

„§ 81¹. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 81 nimetatud retseptikeskuse vastutav töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Vastutav töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Vastutav töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 7. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seadust täiendatakse §-ga 145² järgmises sõnastuses:

„§ 145². Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 141 nimetatud andmeregisteri volitatud töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Volitatud töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Volitatud töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 8. Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse muutmine

Sotsiaalseadustiku üldosa seadust täiendatakse §-ga 39³ järgmises sõnastuses:

„§ 39³. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 38 nimetatud infosüsteemi volitatud töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Volitatud töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Volitatud töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 9. Tervisekassa seaduse muutmine

Tervisekassa seadust täiendatakse §-ga 46⁶ järgmises sõnastuses:

„§ 46⁶. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

“(1) Käesoleva seaduse §-s 46¹ nimetatud andmekogu vastutav töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Vastutav töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Vastutav töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

§ 10. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine

Tervishoiuteenuste korraldamise seadust täiendatakse §-ga 59⁵ järgmises sõnastuses:

„§ 59⁵. Andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise tasu

(1) Käesoleva seaduse §-s 59¹ nimetatud infosüsteemi volitatud töötleja võib ette näha tasu avaliku teabe seadise §-s 43¹⁰ nimetatud andmenõusoleku teenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest.

(2) Volitatud töötleja lähtub hinnakirja kehtestamisel järgmistest nõuetest:

- 1) hinnakirjas määratakse kindlaks tasude ühiku- või piirhinnad;
- 2) võetav tasu põhineb teenuse ettevalmistamise, avamise ja kättesaadavaks tegemise põhjendatud kuludel;
- 3) tasu kujunemisel arvestatakse andmekoosseisude mahtu ja taaskasutamist.

(3) Volitatud töötleja avaldab tasude hinnakirja oma veebilehel.

(4) Kehtestatud hinnakirjast lähtuva tasu tasub taotleja **riigieelarvesse**.”.

Selgitus:

1. Sissejuhatus

Eelnõuga täiendatakse nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadust (NETS), narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadust (NPALS), rahvatervishoiu seadust (RTHS), ravimiseadust (RavS), sotsiaalhoolekande seadust (SHS), sotsiaalseadustiku üldosa seadust (SÜS), Tervisekassa seadust (TerKS) ning tervishoiuteenuste korraldamise seadust (TTKS), et luua õiguslik alus kulupõhise tasu võtmiseks andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomise eest. Muudatus annab andmekogu pidajale või volitatud töötlejale võimaluse katta reaalsed kulud, mis tekivad andmenõusolekuteenuse vahendusel andmeteenuse loomisel, sealhulgas analüüsi- ja arenduskulud, turvatestimine.

Säte ei kohusta tasu võtma, vaid loob selleks seadusliku võimaluse, tagades paindlikkuse vastavalt andmekogu ja teenuse spetsiifikale. Tasu võetakse teenuse tegelike ja põhjendatud kulude katmiseks.

2. Seaduse eesmärk

Muudatuse eesmärk on tagada andmenõusolekuteenuse jätkusuutlik ja seaduslik rahastusmehhanism, mis võimaldab katta teenuse loomise kulud ilma **täiendava riigieelarvelise toetuseta. Taotleja maksab eelnõus ettenähtud tasu riigieelarvesse. Andmekogu pidaja, kes teenuse võimaldab, taotleb kuluvahendid reservist tagasi. Riigieelarvele sellega lisakulusid ega -tuluseid ei kaasne.**

See loob eeldused riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude turvaliseks ja tõhusaks kasutamiseks era- ja avalike teenuste arendamisel ning toetab isiku õigust oma andmete kasutamist hallata.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-dega 3–10 lisatakse NETSi, NPALSi, RTHSi, RavSi, SHSi, SÜSi, TerKSi ning TTKSi sätteid, mis annab andmekogu pidajale või selle volitatud töötleja olemasolul viimasele õiguse võtta andmenõusolekuteenuse andmeteenuse loomise eest kulupõhist tasu. Muudatus puudutab järgmisi andmekogusid:

- nakkushaiguste andmekogu NETSi;
- narkomaaniraviregister NPALSi;
- vähiregister, vähi sõeluuringute register, Raseduse infosüsteem, müokardiinfarktiregister ja tuberkuloosiregister RTHSi;
- retseptikeskus RavSi;

- sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister SHSis;
- sotsiaalkaitse infosüsteemi SÜSis;
- Tervisekassa andmekogu TerSis;
- tervise infosüsteem TTKSis.

Kehtivas õiguses selline võimalus puudub. See tähendab, et ka juhul, kui teenuse osutamine tekitab reaalseid kulusid (nt liidestuste arendus, X-tee teenused, turvakontrollid), peaks asutus need kandma oma sisemisest eelarvest, mis võib piirata uute teenuste rakendamist.

Praktikas on näiteks Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (TEHIK) puhul ühe X-tee teenuse arendamise maht olnud 888 töötundi ja kogumaksumus 48 102,96 eurot. Kui teenust soovib kasutada mitu erasektori või kolmanda sektori osapoolt, võib kulukoormus asutusele muutuda märkimisväärseks.

Uus säte võimaldab **võtta tasu üksnes tegelike kulude katteks, ilma kasumi teenimise eesmärgita. Hinnakirja kehtestamisel on seaduses sätestatud kindlad reeglid, millest tuleb lähtuda ning hinnakiri peab olema avalikult kättesaadav.**

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus kavandatud kulupõhise tasu põhimõte on kooskõlas Euroopa Liidu andmehalduse määrusega (Data Governance Act, DGA), mis lubab avaliku sektori asutustel võtta tasu üksnes kulude katmiseks, mis on vajalikud andmete ettevalmistamiseks ja taaskasutamiseks, mitte andmete eest endi eest.

Eelnõu järgib DGA eesmärki edendada andmete turvalist ja usaldusväärset kasutamist kogu Euroopa Liidus.

5. Seaduse mõjud

Õiguslik mõju:

- loob selge ja seadusliku raamistiku kulupõhise tasu kehtestamiseks;
- tagab seaduse kohese rakendatavuse ja väldib õiguslikku tühimikku;
- toetab põhiseaduslikke põhimõtteid: seaduslikkuse (§ 3), proportsionaalsuse (§ 11) ja võrdsuse (§ 12) järgimist.

Majanduslik mõju:

- võimaldab andmekogude pidajatel või volitatud töötlejal katta tegelikud **kulud reservi vahendusel, ilma täiendava riigieelarvelise rahastuseta erasektori teenuse avamiseks;**
- tagab teenuse jätkusuutlikkuse ja prognoositava tasumudeli;
- toetab era- ja kolmanda sektori teenusepakkujate tegevust.

Halduslik mõju:

- suurendab paindlikkust teenuse rakendamisel;
- vähendab topeltkoormust ja käsitsi andmekogumise vajadust;
- parandab andmete kvaliteeti ja vähendab vigade riski.

Sotsiaalne mõju:

- parandab isikute võimalust hallata oma andmete kasutamist;
- tõstab avalike teenuste kasutusmugavust;
- soodustab andmepõhiste teenuste ja innovatsiooni arengut.

6. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamine ei too kaasa uusi riigieelarvelisi kulusid ega tulusid. Vastupidi – see võimaldab asutustel katta teenuse loomise kulud **kolmandate osapoolte riigieelarvesse makstavate tasude kaudu. Andmekogu pidaja, kes teenuse võimaldab, taotleb kuluvahendid reservist tagasi.**

Kohalikele omavalitsustele otsest mõju ei kaasne.

7. Rakendusaktid

Eelnõu ei nõua täiendavate rakendusaktide kehtestamist. Tasu arvutamise ja kehtestamise kord tuleneb vastavalt NETSst, NPALSst, RTHSst, RavSst, SHSst, SÜSst, TerKSst või TTKSst ning on kooskõlas AvTS § 25 lõikega 6, mis kohustab teabevaldajat avalikustama tasu suuruse, arvutamise alused ja tingimused oma veebilehel.

8. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras. Kohene jõustumine on vajalik, et **tagada andmenõusolekuteenuse praktiline rakendatavus ja vältida olukorda, kus keskne süsteem jääb ressursipuuduse tõttu kasutamata.**

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Karmen Joller
sotsiaalminister

Lisaadressaadid:
Rahandusministeerium

Raili Sillart